

О.І. Гуторов

СТРАТЕГІЧНА ІННОВАТИКА

Навчальний посібник

Харків – 2019

УДК 005.591.6 : 005.21(075.8)
Г97

Рекомендовано до друку Вченою радою
Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва
(протокол № 1 від 30 січня 2019 р.)

Рецензенти:

Ульянченко О.В., чл.-кор. НААНУ, д-р екон. наук, професор,
професор кафедри маркетингу, підприємництва і організації виробництва
Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва;

Онегіна В.М., д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри економіки та
маркетингу Харківського Національного технічного університету сільського
господарства ім. Петра Василенка;

Кукса І.М., д-р екон. наук, доцент, завідувач кафедри фінансів,
оподаткування та інформаційних технологій Луганського національного
аграрного університету.

Гуторов Олександр Іванович

Г97 Стратегічна інноватика : навчальний посібник. Харків: ХНАУ,
2019. 326 с.

Викладаються сучасні прийоми і підходи до інноваційної діяльності на базі передового вітчизняного й іноземного досвіду, теоретичних і методологічних положень. Розглядаються особливості організаційних форм інноваційної діяльності, їхня стратегія і тактика на різних етапах життєвого циклу інноваційного проекту.

Значна увага приділена інноваційному проектуванню і забезпеченню досягнення бажаних результатів, що сприяють стратегічному розвитку підприємств з урахуванням зовнішніх і внутрішніх факторів середовища. Наведені підходи до формування стратегічної моделі управління інноваційною діяльністю на основі вибору ефективних рішень, оцінки привабливості та використання інновацій.

Для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, викладачів вищої школи, фахівців, що займаються питаннями інновацій.

УДК 005.591.6 : 005.21(075.8)

© Гуторов О.І., 2019

ЗМІСТ

Вступ	7
Тема 1. Загальні методологічні основи управління інноваціями	10
1.1. Сутність поняття «інновація» та класифікація інновацій.....	10
1.2. Сутність і роль процесу управління інноваціями.....	17
1.3. Еволюція інноваційної теорії.....	20
Запитання для самоконтролю.....	28
Тема 2. Інноваційна діяльність як об'єкт управління	29
2.1. Сутність понять «інноваційний процес» і «інноваційна діяльність». Етапи інноваційного процесу на макро- та мікрорівні.....	29
2.2. Учасники інноваційної діяльності. Технологія управління інноваціями.....	37
2.3. Сфера інноваційної діяльності. Ринковий механізм та інфраструктура інноваційної діяльності.....	44
Запитання для самоконтролю.....	50
Тема 3. Науково-технічні та технологічні інновації	51
3.1. Класифікація нововведень.....	52
3.2. Поняття технології та її види.....	55
3.3. Виробничі технології як об'єкт управління.....	57
3.4. Комерціалізація нововведень й інноваційні пропозиції.....	60
3.5. Характеристика світового ринку технологій.....	63
Запитання для самоконтролю.....	72
Тема 4. Організаційно-економічні та управлінські інновації	73
4.1. Інновації як передумови економічного розвитку.....	73
4.2. Управлінські інновації: сутність, роль, класифікація.....	76
4.3. Технологія розробки та впровадження управлінських змін та інновацій.....	78
4.4. Етапи оцінки ефективності впровадження інновацій.....	79
Запитання для самоконтролю.....	81

Тема 5. Державне регулювання інноваційної діяльності	82
5.1. Роль держави у забезпеченні інноваційних процесів.....	82
5.2. Значення інноваційної діяльності для формування сучасної моделі економічного зростання національної економіки України.....	86
5.3. Способи державного впливу на ефективність інноваційних процесів. Методи державної підтримки інноваційної діяльності.....	90
5.4. Національна інноваційна система. Сучасний стан і перспективи розвитку інноваційної діяльності в Україні	94
5.5. Державний контроль у сфері інноваційної діяльності.....	101
5.6. Моделі інноваційного розвитку в закордонних країнах	104
Запитання для самоконтролю.....	110
Тема 6. Суб'єкти реалізації нововведень.....	111
6.1. Типологія суб'єктів інновацій	111
6.2. Порівняльний аналіз суб'єктів інновацій.....	114
6.3. Сприйнятливість організацій до нововведень.....	116
Запитання для самоконтролю.....	118
Тема 7. Організаційні форми інноваційної діяльності.....	119
7.1. Принципи організації інноваційних процесів. Види інноваційних організацій.....	119
7.2. Сутність та особливості малого інноваційного бізнесу.....	136
7.3. Форми інтеграції науки й виробництва. Науково-технічне співробітництво.....	139
7.4. Інноваційні венчурні фонди. Роль венчурного бізнесу в розвитку інноваційної діяльності.....	151
Запитання для самоконтролю.....	157
Тема 8. Управління інноваційним розвитком організації.....	158
8.1. Стратегічне управління інноваційним розвитком організації. Стратегії нововведень і їхня класифікація.....	158
8.2. Планування інноваційної діяльності.....	163
8.3. Вплив структури управління на інноваційні можливості організації. Узгодження організаційної структури управління із стратегією нововведень.....	175
8.4. Мотиваційний механізм інноваційної діяльності. Форми та методи стимулювання інноваційної діяльності.....	185
Запитання для самоконтролю.....	193

Тема 9. Особливості управління персоналом в інноваційних організаціях.....	194
9.1. Специфіка управління персоналом при здійсненні інноваційної діяльності.....	194
9.2. Методи оцінки ділових якостей менеджера.....	195
9.3. Формування творчих колективів та організація їх праці.....	198
9.4. Особливості нормування й оплати праці в інноваційній діяльності.....	201
Запитання для самоконтролю.....	204
Тема 10. Мотиваційний механізм розробки та впровадження нововведень.....	205
10.1. Сутність мотивації інновацій. Мотивація створення й продажу інновацій.....	205
10.2. Мотивація купівлі інновацій.....	207
10.3. Мотиваційний механізм розвитку інноваційної діяльності в аграрному секторі України.....	208
Запитання для самоконтролю.....	211
Тема 11. Управління інноваційним проектом.....	212
11.1. Інноваційний проект: поняття та основні види. Життєвий цикл інноваційного проекту.....	212
11.2. Управління реалізацією інноваційних проектів. Створення та використання різних організаційних форм проектного управління.....	218
11.3. Класифікація ризиків. Кількісна оцінка ризиків. Методи аналізу невизначеності та ризику. Методи управління ризиками.....	228
Запитання для самоконтролю.....	236
Тема 12. Експертиза інноваційних проектів.....	237
12.1. Завдання та основні прийоми експертизи інноваційних проектів.....	237
12.2. Методи вибору оптимального інноваційного проекту.....	240
12.3. Показники доходності інноваційних проектів.....	242
12.4. Способи зниження ризику при реалізації інновацій.....	244
Запитання для самоконтролю.....	245

Тема 13. Інформаційне забезпечення інноваційних процесів.	246
Управлінські рішення.....	
13.1. Поняття інноваційних ресурсів інформаційних технологій.....	246
13.2. Інформаційні продукти й послуги.....	246
13.3. Управлінське рішення та характеристика способів його прийняття	250
Запитання для самоконтролю.....	251
Тема 14. Оцінка ефективності інновацій.....	252
14.1. Ефективність використання інновацій.....	252
14.2. Обґрунтування економічної ефективності інноваційного проекту.....	258
14.3. Критерії інвестиційної привабливості та оцінки інноваційних проектів. Методи оцінки інноваційних проектів.....	263
Запитання для самоконтролю.....	267
Тема 15. Стратегії та особливості інноваційної діяльності в аграрному секторі економіки.....	268
15.1. Зміст та види стратегій інноваційного розвитку.....	268
15.2. Стратегії інноваційного розвитку аграрного сектора.....	283
15.3. Роль аграрної науки в інноваційному розвитку економіки.....	288
15.4. Перспективні напрями інноваційної діяльності в аграрному секторі України.....	291
Запитання для самоконтролю.....	307
Глосарій.....	309
Вислови видатних людей.....	314
Список використаних та рекомендованих джерел.....	319

Вступ

Економічна категорія «інновація» означає нововведення, тобто реалізований на ринку результат діяльності по створенню нового продукту або нової технології. Сьогодні, у ХХІ столітті, великого значення набуває механізм управління створенням і впровадженням інновацій на ринку, тобто інноваційний менеджмент.

Інноваційний менеджмент став найбільш ефективним методом механізму ринкового господарювання. Хоча вважається, що в нашій державі уже функціонує ринкова економіка, але фактично і донині існує транзитивна, тобто перехідна економіка, коли відбувається перехід від адміністративно-командного управління до гнучкої ринкової системи управління господарським процесом.

Інновація торкається всіх сфер господарської діяльності.

У сучасному діловому світі більше ніж коли-небудь у попередні епохи, єдиним постійним фактором успіху є зміни, нововведення. І завжди є організації, які дієво, ефективно правлять змінами, інноваціями, постійно пристосовуючи до них свої функціональні служби управління, стратегії, системи, продукцію та культуру, щоб пережити потрясіння та обернути собі на користь обставини, які на перший погляд, підривають конкурентоспроможність. У світогосподарських зв'язків до нині Україна зберігає значення постачальника сировини й ринку збуту для країн Заходу. Технологічний розвиток вітчизняної промисловості дедалі більшою мірою починає залежати від інтелектуальної продукції інших країн. Обладнання, машини, технологічний досвід, “ноу-хау” дедалі частіше купують у більш розвинених державах. Однак країна, концепція управління якої спирається на імпорتنу техніку й технологію, незмінно опиняється в залежному становищі від промислово розвинених країн. Таким чином, консервація технічної відсталості викликає й економічну відсталість держави.

Разом із тим характерною рисою сучасності є інтенсивне зростання інноваційної активності на міжнародному рівні: збільшуються державні витрати на науково-дослідні розробки, змінюються системи освіти і професійної підготовки спеціалістів, створюються нові наукомісткі галузі виробництва, формуються національні інноваційні системи. Таким чином, інноваційні процеси охоплюють усі зміни, що відбуваються внаслідок людської діяльності. Тому наявність управлінського мислення на

запровадження інноваційної моделі розвитку національної економіки є важливими та необхідними для майбутніх фахівців, менеджерів різних рівнів управління.

Стратегічна інноватика – це підсистема загального менеджменту, завданням якої є ефективне управління процесом розроблення, упровадження, виробництва та комерціалізації інновації з узгодженням відповідних управлінських рішень із системою операційного, маркетингового, фінансового й кадрового менеджменту.

Метою викладання навчальної дисципліни «Стратегічна інноватика» є формування у здобувачів вищої освіти системи знань: про інноваційну діяльність підприємства, регіону, національної економіки; розкриття сутності безпосередньо інноваційного підприємництва; визначення ролі інтелектуальної власності як основи інновацій.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Стратегічна інноватика» є теоретична підготовка здобувачів вищої освіти з питань: освоєння теоретичних основ розвитку і регулювання інноваційної діяльності, вивчення особливостей забезпечення життєздатності підприємств в умовах внутрішньої і зовнішньої конкуренції; розробка і послідовна реалізація програм розвитку підприємств; уміння йти на ризик у розумних межах і спроможність нівелювати вплив ризикових ситуацій на фінансове становище підприємств, механізм управління науково-технічним прогресом; уявлення нововведень (інновацій) як основи економічного росту, підвищення конкурентноздатності організацій і економіки в цілому.

Дисципліна «Стратегічна інноватика» орієнтована на формування в здобувачів вищої освіти таких компетенцій: розуміння сутності інновацій та особливостей інноваційних процесів; розуміння значення розвитку національних інноваційних систем як основного чинника підвищення конкурентоспроможності національних економік; розуміння політики України в галузі науки і підтримки ключових технологій; формування розуміння ролі інновацій як основного фактора створення вартості підприємств; знання теоретичних основ, моделей і методів інноваційного менеджменту й маркетингу; знання правових основ інтелектуальної власності; уміння проводити аналіз можливостей застосування інновації, бар'єрів і ризиків на шляху комерціалізації інноваційної розробки; уміння знаходити, відбирати і узагальнювати інформацію необхідну

для аналізу; вміння формувати стратегію комерціалізації інновації; вміння оцінювати і обґрунтовувати вибір потенційних інструментів фінансування інноваційних розробок; вміння просувати розробку на ринок; володіння методами проектного управління.

Навчальний посібник включає п'ятнадцять тем, передбачених програмою дисципліни, серед яких спеціальна тема щодо специфіки управління інноваційною діяльністю в аграрному секторі економіки та сільськогосподарських підприємствах.

Крім теоретичного матеріалу навчальний посібник містить практичні приклади, історичні та статистичні довідки, що слугує меті, зробити навчальний матеріал більш цікавим і доступним для сприйняття. Кожна тема завершується переліком рекомендованої літератури, орієнтовним переліком питань для самоперевірки засвоєних знань.

Глосарій містить визначення основних термінів і понять, вивченню яких слід приділити особливу увагу.

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

Рекомендовано до видання вченою
радою
факультету менеджменту і економіки
Харківського національного аграрного
університету ім. В.В. Докучаєва
(протокол № 6 від 19 грудня 2018 р.)

СТРАТЕГІЧНА ІННОВАТИКА

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до практичних, семінарських занять
і самостійної роботи здобувачів
третього (освітньо-наукового) рівня
спеціальності 073 «Менеджмент»

Харків – 2019

УДК 330.341.1(075.8)
Г97

Укладач: **О.І. Гуторов**, доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри менеджменту і адміністрування

Рецензенти:

Л.І. Михайлова, завідувач кафедри менеджменту зовнішньо-економічної діяльності та євроінтеграції Сумського національного аграрного університету, заслужений працівник освіти України, доктор економічних наук, професор;

В.М. Петров, професор кафедри маркетингу, підприємництва та організації виробництва Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва, кандидат економічних наук, професор університету

Г97 Стратегічна інноватика: метод. вказівки до практ., семінар. занять і самост. роботи здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня спец. 073 «Менеджмент» / укладач О.І. Гуторов. – Харків: ХНАУ, 2019. – 39 с.

Наведено спеціально розроблені навчальні завдання, плани семінарських занять, перелік запитань для здійснення здобувачами самоконтролю за ступенем засвоєння ними теоретичного й методичного матеріалу, а також список рекомендованої літератури і тестових завдань для поточного контролю знань.

Розраховано на здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня спеціальності 073 «Менеджмент».

УДК 330.341.1(075.8)

© Харківський національний аграрний
університет ім. В.В. Докучаєва, 2019

ВСТУП

Економічна категорія «інновація» означає нововведення, тобто реалізований на ринку результат діяльності зі створення нового продукту або нової технології. Сьогодні, у XXI ст., великого значення набуває механізм управління створенням і впровадженням інновацій на ринку, тобто інноваційний менеджмент.

Інноваційний менеджмент став найбільш ефективним методом механізму ринкового господарювання. Хоча вважається, що в нашій державі уже функціонує ринкова економіка, але фактично і донині існує транзитивна, тобто перехідна економіка, коли відбувається перехід від адміністративно-командного управління до гнучкої ринкової системи управління господарським процесом.

Інновація торкається всіх сфер господарської діяльності.

У сучасному діловому світі більше ніж коли-небудь у попередні епохи, єдиним постійним фактором успіху є зміни, нововведення. І завжди є організації, які дієво, ефективно правлять змінами, інноваціями, постійно пристосовуючи до них свої функціональні служби управління, стратегії, системи, продукцію та культуру, щоб пережити потрясіння та обернути собі на користь обставини, які на перший погляд, підривають конкурентоспроможність. У світогосподарських зв'язках до нині Україна зберігає значення постачальника сировини й ринку збуту для країн Заходу. Технологічний розвиток вітчизняної промисловості дедалі більшою мірою починає залежати від інтелектуальної продукції інших країн. Обладнання, машини, технологічний досвід, “ноу-хау” дедалі частіше купують у більш розвинених державах. Однак країна, концепція управління якої спирається на імпорту техніку й технологію, незмінно опиняється в залежному становищі від промислово розвинених країн. Таким чином, консервація технічної відсталості викликає й економічну відсталість держави.

Разом із тим характерною рисою сучасності є інтенсивне зростання інноваційної активності на міжнародному рівні: збільшуються державні витрати на науково-дослідні розробки, змінюються системи освіти і професійної підготовки спеціалістів, створюються нові наукомісткі галузі виробництва, формуються національні інноваційні системи. Таким чином, інноваційні процеси охоплюють усі зміни, що відбуваються внаслідок людської діяльності. Тому управлінського мислення на запровадження інноваційної моделі розвитку національної економіки є важливими та необхідними для майбутніх фахівців, менеджерів різних рівнів управління.

Стратегічна інноватика – це підсистема загального менеджменту, завданням якої є ефективне управління процесом розроблення, впровадження, виробництва та комерціалізації інновації з узгодженням відповідних управлінських рішень із системою операційного, маркетингового, фінансового й кадрового менеджменту.

Метою викладання навчальної дисципліни «Стратегічна інноватика» є формування у здобувачів вищої освіти системи знань про інноваційну

діяльність на підприємствах, розкриття сутності безпосередньо інноваційного підприємництва, визначення ролі інтелектуальної власності як основи інновацій.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Стратегічна інноватика» є теоретична підготовка здобувачів вищої освіти з питань: освоєння теоретичних основ розвитку і регулювання інноваційної діяльності, вивчення особливостей забезпечення життєздатності підприємств в умовах внутрішньої і зовнішньої конкуренції; розробка і послідовна реалізація програм розвитку підприємств; уміння йти на ризик у розумних межах і спроможність нівелювати вплив ризикових ситуацій на фінансове становище підприємств, механізм управління науково-технічним прогресом; впровадження нововведень (інновацій) як основи економічного росту, підвищення конкурентноздатності організацій і економіки в цілому.

Дисципліна «Стратегічна інноватика» орієнтована на формування в здобувачів вищої освіти таких компетенцій: розуміння сутності інновацій та особливостей інноваційних процесів; розуміння значення розвитку національних інноваційних систем як основного чинника підвищення конкурентоспроможності національних економік; розуміння політики України в галузі науки і підтримки ключових технологій; формування розуміння ролі інновацій як основного фактора створення вартості підприємств; знання теоретичних основ, моделей і методів інноваційного менеджменту і маркетингу; знання правових основ інтелектуальної власності; уміння проводити аналіз можливостей застосування інновації, бар'єрів і ризиків на шляху комерціалізації інноваційної розробки; уміння знаходити, відбирати і узагальнювати інформацію необхідну для аналізу; уміння формувати стратегію комерціалізації інновації; уміння оцінювати і обґрунтовувати вибір потенційних інструментів фінансування інноваційних розробок; уміння просувати розробку на ринок; володіння методами проектного управління.

Для засвоєння матеріалу навчальної дисципліни «Стратегічна інноватика» заплановано такі види занять: лекції, семінарські заняття, самостійна, практична робота здобувачів над матеріалом лекцій, навчальною та спеціальною літературою.

При вивченні дисципліни «Стратегічна інноватика» здобувач має ознайомитися з програмою дисципліни, її структурою, формою та методами навчання, видами та методами контролю знань.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
1. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ.....	5
2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	7
3. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.....	8
4. САМОСТІЙНА РОБОТА НАД ВИВЧЕННЯМ ДИСЦИПЛІНИ.....	11
5. ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА НАД ВИВЧЕННЯМ ДИСЦИПЛІНИ.....	16
6. ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ.....	18
6. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ.....	20
8. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	33

Л.І. Михайлова, О.І. Гуторов,
С.Г. Турчіна, І.О. Шарко

ІННОВАЦІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

*Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для студентів вищих
навчальних закладів*

Харків – 2015

УДК 338.21(075.8)
ББК 65.290-5-21я73
М 69

*Гриф надано
Міністерством освіти і науки України
(Лист №1.4/18 – Г – 541 від 13.04.2007 р.)
Видання друге, доповнене:
рекомендовано до друку Вченою радою
Сумського національного аграрного університету
Міністрества аграрної політики і продовольства України
30 червня 2014 р., протокол № 7*

Рецензенти:

Зінчук Т.О., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності Житомирського національного агроекологічного університету Міністерства аграрної політики та продовольства України;

Ілляшенко С.М., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри маркетингу Сумського державного університету Міністерства освіти і науки України;

Мішенін Є.В., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри теоретичної та прикладної економіки Сумського національного аграрного університету Міністерства аграрної політики та продовольства України.

Михайлова Л.І., Гуторов О.І., Турчіна С.Г., Шарко І.О.

М 69 Інноваційний менеджмент : навч. посібник /
Л.І. Михайлова, О.І. Гуторов, С.Г. Турчіна, І.О. Шарко. – Вид. 2-ге,
доп. – Київ: Центр учбової літератури, 2015. – 234 с.

В навчальному посібнику викладені теоретичні, практичні та тестові завдання з інноваційного менеджменту. Теоретична частина стисло вміщує узагальнений курс з інноваційного менеджменту, що вивчається на економічних спеціальностях вищих навчальних закладів України; практична частина містить приклади вирішення розрахункових завдань.

Для студентів і викладачів вищих навчальних закладів, фахівців, що займаються питаннями інновацій.

ISBN 978-966-364-480-6

УДК 338.21(075.8)
ББК 65.290-5-21я73
© Михайлова Л.І., Гуторов О.І.,
Турчіна С.Г., Шарко І.О., 2015.

ЗМІСТ

Вступ	7
Тема 1. Поняття інноваційного менеджменту	9
1. Предмет, завдання та мета навчального курсу. Зв'язок предмету з іншими дисциплінами.....	9
2. Поняття та особливості інновацій.....	12
3. Сфера інноваційної діяльності.....	16
4. Характеристика основних функцій та типів інновацій.....	18
Тема 2. Становлення та розвиток інноваційних теорій	21
1. Характеристика інноваційних теорій.....	21
2. Інновацій як передумови економічного розвитку.....	29
3. Роль інновацій у стабілізації вітчизняної економіки.....	31
Тема 3. Характеристика інноваційного процесу	34
1. Сутність та мета інноваційного процесу.....	34
2. Фазова схема інноваційного процесу.....	37
3. Особливості організацій процесу нововведень.....	38
Тема 4. Науково-технічні, технологічні інновації та зміни	40
1. Основи класифікації нововведень.....	40
2. Поняття технології та її видів.....	45
3. Управління виробничими технологіями.....	48
4. Ефект від виходу інноваційних технологій на зовнішній ринок.....	51
5. Характеристика світового ринку технологій.....	55
Тема 5. Організаційно-економічні та управлінські інновації	66
1. Сутність, роль та класифікація управлінських нововведень.....	66
2. Технологія розробки та впровадження управлінських змін та інновацій.....	68
3. Ефективність впровадження окремих складових нововведень.....	69
Тема 6. Державне управління інноваціями та змінами	71
1. Роль держави у створенні механізму регулювання інноваційної діяльності.....	71

2. Державна інноваційна політика.....	72
3. Державний контроль у сфері інноваційної діяльності.....	76
4. Державне регулювання міжнародної інноваційної діяльності.....	77
Тема 7. Суб'єкти реалізації нововведень.....	80
1. Типологія суб'єктів інновацій.....	80
2. Порівняльний аналіз суб'єктів інновацій.....	84
3. Сприйнятливість організацій до нововведень.....	86
Тема 8. Інноваційні науково-технічні структури.....	89
1. Технополіс як економічний засіб впровадження інновацій.....	89
2. Інноваційна сутність технопаркових структур та принципи їх створення.....	92
3. Бізнес-інкубатори, їх роль та значення.....	94
4. Роль венчурного бізнесу в розвитку інноваційної діяльності.....	102
5. Венчурне фінансування.....	108
6. Бізнес-планування інноваційної діяльності.....	111
Тема 9. Управління персоналом в інноваційній діяльності.....	113
1. Особливості управління персоналом при здійсненні інноваційної діяльності.....	113
2. Методи оцінки ділових якостей менеджера.....	115
3. Формування творчих колективів та організація їх праці.....	117
4. Особливості нормування і оплати праці в інноваційній діяльності.....	121
Тема 10. Сутність та особливості здійснення міжнародної патентної та ліцензійної торгівлі.....	126
1. Поняття та економічний зміст патентів і ліцензій.....	126
2. Міжнародна патентна система та основні принципи побудови національних патентних систем.....	128
3. Обмежувальна ділова практика у сфері передачі технологій.....	131
4. Відповідальність за порушення патентних прав.....	133
Тема 11. Патентна і ліцензійна діяльність в Україні	138
1. Організаційна структура патентної системи України.....	138

2. Правова база національної патентної системи.....	140
3. Практичні аспекти захисту інтелектуальної власності.....	145
Тема 12. Мотиваційний механізм розробки та впровадження нововведень.....	158
1. Сутність мотивації інновацій. Мотивація створення і продажу інновацій.....	158
2. Мотивація купівлі інновацій.....	160
3. Мотиваційний механізм розвитку інноваційної діяльності в аграрному секторі України.....	161
Тема 13. Інформаційне забезпечення інноваційних процесів. Управлінські рішення.....	165
1. Поняття інноваційних ресурсів інформаційних технологій.....	165
2. Інформаційні продукти і послуги.....	166
3. Інформаційне забезпечення інноваційної політики.....	169
4. Управлінське рішення та характеристика способів його прийняття в інноваційному менеджменті.....	170
Тема 14. Експертиза інноваційних проектів.....	172
1. Завдання та основні прийоми експертизи інноваційних проектів	172
2. Методи вибору оптимального інноваційного проекту.....	175
3. Показники доходності інноваційних проектів.....	177
4. Способи зниження ризику при реалізації інновацій.....	180
Тема 15. Економічна ефективність інновацій.....	182
1. Підходи та показники оцінки економічної ефективності інновацій	182
2. Економічна ефективність виробництва і реалізації інновацій.....	186
3. Ефективність купівлі інновацій.....	187
Практика інноваційного менеджменту.....	190
<i>Практичне завдання 1. Формування умінь та здатностей організації сприйняття змін та інновацій.....</i>	<i>190</i>

<i>Практичне завдання 2. Визначення ефективності управління виробничими технологіями.....</i>	<i>194</i>
<i>Практичне завдання 3. Метод ранжування в оцінці та виборі інноваційних технологій.....</i>	<i>198</i>
<i>Практичне завдання 4. Мерджер як специфічний прийом інноваційного менеджменту.....</i>	<i>202</i>
<i>Практичне завдання 5. Експертиза інноваційних проектів.....</i>	<i>208</i>
Тестові завдання для діагностики засвоєного матеріалу.....	216
Завдання для індивідуальної науково-дослідної роботи.....	226
Термінологічний словник.....	227
Навчально-методичні матеріали з дисципліни.....	231

О.І. Гуторов, Л.І. Михайлова,
І.О. Шарко, С.Г. Турчіна, О.В. Киричок

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЯМИ

Навчальний посібник

Харків – 2016

УДК 330.341.1(075.8)
ББК У9(2)0-55 Я7
У 67

*Рекомендовано до друку вченою радою
Сумського національного аграрного університету
Міністерства освіти і науки України
1 липня 2016 р., протокол № 13*

Рецензенти:

Мішенін Є.В., д-р екон. наук, професор кафедри економічної теорії
Сумського державного університету;
Онегіна В.М., д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри економіки та
маркетингу Харківського Національного технічного університету сільського
господарства ім. П. Василенка;
Ульянченко О.В., д-р екон. наук, професор, чл.-кор. НААНУ завідувач
кафедри маркетингу, підприємництва і організації виробництва Харківського
національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва

Гуторов О.І., Михайлова Л.І., Шарко І.О., Турчіна С.Г., Киричок О.В.

У 67 Управління інноваціями : навч. посібник / О.І. Гуторов, Л.І. Михайлова,
І.О. Шарко, С.Г. Турчіна, О.В. Киричок. – Вид. 2-ге, доп. – Харків:
ХНАУ, 2016. – 270 с.

В навчальному посібнику викладені теоретичний матеріал, практичні та тестові завдання з управління інноваціями. Теоретична частина вміщує узагальнений курс з управління інноваціями, що вивчається на економічних спеціальностях вищих навчальних закладів України; практична частина містить методичні вказівки до розв'язання розрахункових завдань.

Для студентів і викладачів вищих навчальних закладів, фахівців, що займаються питаннями інновацій.

ББК У9(2)0-55 Я7

ISBN

© Михайлова Л.І., Гуторов О.І.,
Турчіна С.Г., Шарко І.О.,
Киричок О.В., 2016.

Зміст

Вступ.....	7
Тема 1. Сутність понять в галузі управління інноваціями	Ошибка! Закладка не определена.
1.1. Сутність поняття «інновація» та класифікація інновацій	Ошибка! Закладка не определена.
1.2. Сутність і роль процесу управління інноваціями	Ошибка! Закладка не определена.
1.3. Інновації в теоріях економічного розвитку. Становлення теорії інноватики та її сучасні концепції	Ошибка! Закладка не определена.
Контрольні питання	Ошибка! Закладка не определена.
Тести	Ошибка! Закладка не определена.
Тема 2. Інноваційна діяльність як об'єкт управління	Ошибка! Закладка не определена.
2.1. Сутність понять «інноваційний процес» і «інноваційна діяльність». Етапи інноваційного процесу на макро- та мікрорівні	Ошибка! Закладка не определена.
2.2. Учасники інноваційної діяльності. Технологія управління інноваціями	Ошибка! Закладка не определена.
2.3. Сфера інноваційної діяльності. Ринковий механізм та інфраструктура інноваційної діяльності	Ошибка! Закладка не определена.
Контрольні питання	Ошибка! Закладка не определена.
Тести	Ошибка! Закладка не определена.
Тема 3. Державна підтримка інноваційних процесів	Ошибка! Закладка не определена.
3.1. Роль держави у забезпеченні інноваційних процесів	Ошибка! Закладка не определена.
3.2. Значення інноваційної діяльності для формування сучасної моделі економічного зростання національної економіки України	Ошибка! Закладка не определена.
3.3. Способи державного впливу на ефективність інноваційних процесів. Методи державної підтримки інноваційної діяльності	Ошибка! Закладка не определена.
3.4. Національна інноваційна система. Сучасний стан і перспективи розвитку інноваційної діяльності в Україні	Ошибка! Закладка не определена.
3.5. Моделі інноваційного розвитку в закордонних країнах	Ошибка! Закладка не определена.
Контрольні питання	Ошибка! Закладка не определена.
Тести	Ошибка! Закладка не определена.
Тема 4. Організаційні форми інноваційної діяльності	Ошибка! Закладка не определена.
4.1. Принципи організації інноваційних процесів. Види інноваційних організацій	Ошибка! Закладка не определена.
4.2. Інформаційне забезпечення інноваційних процесів. Організація впровадження й трансферу наукових інновацій	Ошибка! Закладка не определена.
4.3. Сутність та особливості малого інноваційного бізнесу	Ошибка! Закладка не определена.
4.4. Форми інтеграції науки і виробництва. Науково-технічне співробітництво	Ошибка! Закладка не определена.

4.5. Інноваційні венчурні фонди. Роль венчурного бізнесу в розвитку інноваційної діяльності **Ошибка! Закладка не определена.**
Контрольні питання **Ошибка! Закладка не определена.**
Тести **Ошибка! Закладка не определена.**

Тема 5. Управління інноваційним розвитком організації **Ошибка! Закладка не определена.**

5.1. Стратегічне управління інноваційним розвитком організації. Стратегії нововведень і їхня класифікація **Ошибка! Закладка не определена.**
5.2. Планування інноваційної діяльності **Ошибка! Закладка не определена.**
5.3. Вплив структури управління на інноваційні можливості організації. Узгодження організаційної структури управління із стратегією нововведень **Ошибка! Закладка не определена.**
5.4. Мотиваційний механізм інноваційної діяльності. Форми та методи стимулювання інноваційної діяльності **Ошибка! Закладка не определена.**
Контрольні питання **Ошибка! Закладка не определена.**
Тести **Ошибка! Закладка не определена.**

Тема 6. Управління інноваційним проектом **Ошибка! Закладка не определена.**

6.1. Інноваційний проект: поняття та основні види. Життєвий цикл інноваційного проекту **Ошибка! Закладка не определена.**
6.2. Управління реалізацією інноваційних проектів. Створення та використання різних організаційних форм проектного управління **Ошибка! Закладка не определена.**
6.3. Управління персоналом у процесі реалізації інноваційного проекту **Ошибка! Закладка не определена.**
6.4. Управління проектними ризиками. Класифікація ризиків. Кількісна оцінка ризиків. Методи аналізу невизначеності та ризику. Методи управління ризиками **Ошибка! Закладка не определена.**
Контрольні питання **Ошибка! Закладка не определена.**
Тести **Ошибка! Закладка не определена.**

Тема 7. Оцінювання ефективності інноваційної діяльності організації **Ошибка! Закладка не определена.**

7.1. Ефективність інноваційної діяльності **Ошибка! Закладка не определена.**
7.2. Обґрунтування економічної ефективності інноваційного проекту **Ошибка! Закладка не определена.**
7.3. Критерії інвестиційної привабливості та оцінки інноваційних проектів. Методи оцінки інноваційних проектів **Ошибка! Закладка не определена.**
Контрольні питання **Ошибка! Закладка не определена.**
Тести **Ошибка! Закладка не определена.**

Тема 8. Особливості управління інноваційною діяльністю на підприємствах аграрного сектору економіки **Ошибка! Закладка не определена.**

8.1. Специфіка і напрями інноваційної діяльності в аграрному секторі.....	Ошибка! Закладка не определена.
8.2. Роль аграрної науки в інноваційному розвитку економіки.....	Ошибка! Закладка не определена.
8.3. Перспективні напрями активізації інноваційної діяльності в аграрному секторі України	Ошибка! Закладка не определена.
Контрольні питання	Ошибка! Закладка не определена.
Тести	Ошибка! Закладка не определена.
Глосарій термінів	Ошибка! Закладка не определена.
Практичні завдання.....	Ошибка! Закладка не определена.
Список використаних та рекомендованих джерел.....	Ошибка! Закладка не определена.

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний аграрний університет ім. В.В.
Докучаєва**

ГУТОРОВ О.І., ЯРУТА М.Ю., СИСОЄВА С.І.

ЕКОНОМІКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Навчальний посібник

Харків – 2019

УДК 005.591.6 (075.8)

Г 97

Рекомендовано до друку Вченою радою
Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва
(протокол № 2 від 27 лютого 2019 р.)

Рецензенти:

Тарасюк Г.М. – завідувач кафедри менеджменту і туризму Житомирського державного технологічного університету, доктор економічних наук, професор;

Олійник Т.І. – завідувач кафедри прикладної економіки і міжнародних економічних відносин Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва, доктор економічних наук, професор;

Зось-Кіор М.В. – в.о завідувача кафедри менеджменту і логістики Полтавського національного технічного університету ім. Юрія Кондратюка, д.е.н., доцент.

Гуторов О.І., Ярута М.Ю., Сисоєва С.І.

Г97 Економіка та організація інноваційної діяльності / О.І. Гуторов, М.Ю. Ярута, С.І. Сисоєва. Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. – Х., 2019. – 227 с.

Висвітлено теоретичні засади інноваційної діяльності та інновацій, типи і складові інноваційної політики та інноваційної стратегії підприємства, джерела та методи пошуку інноваційних ідей.

Розглянуто систему управління інноваціями, сутність та складові інноваційного потенціалу підприємства, форми та джерела фінансування, напрями державної підтримки, методики оцінювання інноваційної діяльності та інновацій.

Для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 051 «Економіка» і фахівців, що займаються питаннями економіки та організації інноваційної діяльності.

УДК 005.591.6 (075.8)

© Гуторов О.І., Ярута М.Ю.
Сисоєва С.І., 2019
© ХНАУ ім. В.В. Докучаєва, 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
ТЕМА 1. СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ІННОВАЦІЙ ТА ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ.....	9
1.1. Основні поняття інновацій.....	9
1.2. Класифікація інновацій.....	12
1.3. Сутність інноваційних процесів.....	14
1.4. Основні етапи та фази інноваційного процесу.....	17
1.5. Моделі інноваційного процесу.....	19
Контрольні запитання.....	22
ТЕМА 2. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ.....	23
2.1. Економічні теорії інноваційного розвитку.....	23
2.2. Сучасні тенденції інноваційного розвитку економіки.....	28
Контрольні запитання.....	33
ТЕМА 3. ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ.....	34
3.1. Роль держави у забезпеченні інноваційних процесів.....	34
3.2. Значення інноваційної діяльності для формування сучасної моделі економічного зростання національної економіки України.....	38
3.3. Способи державного впливу на ефективність інноваційних процесів. Методи державної підтримки інноваційної діяльності.....	42
3.4. Національна інноваційна система. Сучасний стан і перспективи розвитку інноваційної діяльності в Україні.....	46
Контрольні запитання.....	49
ТЕМА 4. ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА.....	51
4.1. Формування інноваційної політики підприємства.....	51
4.2. Прогнозування й планування інноваційної діяльності.....	55
4.3. Етапи розробки інновацій.....	57
4.4. Забезпечення конкурентоспроможності підприємства.....	58
Контрольні запитання.....	62

ТЕМА 5. УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ.....	63
5.1. Суть стратегії інноваційної діяльності.....	63
5.2. Етапи розробки інноваційної стратегії.....	66
5.3. Процес упровадження та реалізації інноваційної стратегії.....	70
5.4. Організація управління інноваційною діяльністю.....	76
Контрольні запитання.....	79
ТЕМА 6. УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА.....	80
6.1. Концепція управління інноваційним розвитком.....	80
6.2. Принципи формування організаційно-економічного механізму управління інноваційним розвитком (ОЕМУІР).....	88
6.3. Методичні основи вибору варіантів інноваційного розвитку підприємства.....	93
Контрольні запитання.....	98
ТЕМА 7. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	100
7.1. Сучасні організаційні форми реалізації інновацій.....	100
7.2. Ринкові суб'єкти інноваційної діяльності.....	102
7.3. Організаційні форми інтеграції науки та виробництва.....	108
7.4. Міжнародна науково-технічна кооперація.....	113
Контрольні запитання.....	117
ТЕМА 8. ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ІННОВАЦІЙ І ФОРМУВАННЯ ПОПИТУ НА НИХ.....	118
8.1. Поняття маркетингу інновацій.....	118
8.2. Маркетингова петля якості інновацій.....	122
8.3. Доцільність виробництва певного виду продукції.....	124
8.4. Формування попиту на інновації та засоби його відображення.....	129
Контрольні запитання.....	134
ТЕМА 9. МОНІТОРИНГ ІННОВАЦІЙ ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	135
9.1. Теоретичні й практичні засади моніторингу інновацій.....	135

9.2. Статистика науково-технологічної та інноваційної діяльності.....	137
9.3. Інформаційне забезпечення інноваційного розвитку підприємства: загальні положення.....	141
9.4. Склад інформації для створення наукомісткої високотехнологічної продукції.....	143
9.5. Перспективи розвитку інформаційного забезпечення інноваційної діяльності підприємства.....	144
Контрольні запитання.....	147
ТЕМА 10. ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	148
10.1. Складові елементи фінансової стратегії підприємства.....	148
10.2. Джерела і види фінансування інноваційної діяльності.....	149
10.3. Лізингове фінансування та його особливості.....	155
10.4. Фінансове забезпечення науково-технологічних розробок..	159
Контрольні запитання.....	161
ТЕМА 11. ОНОВЛЕННЯ ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ БАЗИ ПІДПРИЄМСТВА.....	163
11.1. Техніко-технологічний стан підприємства та показники його оцінки.....	163
11.2. Напрямки технічного розвитку підприємства. Здатність підприємства до технологічних змін.....	165
11.3. Ефективність впровадження нової техніки та технології...	166
11.4. Методичні основи оцінки інноваційного потенціалу підприємства.....	168
Контрольні запитання.....	170
ТЕМА 12. ІННОВАЦІЙНИЙ ПРОЕКТ: ОБҐРУНТУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ.....	171
12.1. Сутність та основні види інноваційних проектів.....	171
12.2. Обґрунтування доцільності впровадження інноваційного проекту.....	173
12.3. Моніторинг інноваційного проекту й методики його оцінки.....	176
12.4. Методи оцінки ефективності інноваційних проектів.....	178
Контрольні запитання.....	181
ТЕМА 13. КОМПЛЕКСНЕ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	183

13.1. Методологічні основи оцінки ефективності.....	183
13.2. Оцінка доцільності інвестицій в умовах ризику.....	185
13.3. Методичні основи оцінки інноваційних ризиків.....	188
13.4. Комплексне оцінювання ефективності інноваційної діяльності.....	192
Контрольні запитання.....	193
ТЕМА 14. КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	195
14.1. Роль і вплив інтелектуального капіталу в сучасній економіці.....	195
14.2. Методи оцінки об'єктів інтелектуальної власності.....	198
14.3. Вдосконалення процесів передачі об'єктів інтелектуальної власності.....	200
14.4. Комерціалізація науково-технічних розробок в університеті.....	202
Контрольні запитання.....	205
Глосарій.....	206
Рекомендована література.....	219

